

“ƏDHƏMİ” TƏXƏLLÜSLÜ ŞAİRİMİZİN İZİ İLƏ...

Şairimizin izinə ilk dəfədir ki, o taylı, bu taylı Azərbaycanımızın böyük alimi Firuz Rifahi düşmüşdür. Onun çapa hazırladığı Ədhəminin divanı, sözün həqiqi mənasında, XVI əsr Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsində yenilikdir. Kitabın girişində Firuz bəy Ədhəmi Təbrizinin poetik irsi, ona dair qaynaqlar, dövrü və yaradıcılığının poetik məziyyətləri barədə kifayət qədər məlumat vermişdir.

Bizim diqqətimizi cəlb edən şairin poetik zövqü oldu. El arasında bir söz var, deyirlər “ot kökü üstündə bitir”. Ədhəminin şeirlərini oxuduqca mən onun poetik zövqündü Nizami Gəncəvi poeziyasının təsirini müşayət etdim. Sanki Ədhəmi şeir yazmadan qabaq Nizamini dərindən mütaliə etmiş və sonra “bismillah” deyib qələmi əlinə alaraq, şeir yazmağa başlamışdır. Hətta mən deyirdim ki, Nizami Gəncəvinin azərbaycanca şeirlərini əzbər bilmişdi. Bu mənada, şairin Nizami Gəncəvinin “Nərgis” qəsidəsinə yazdığı nəziyyə baxaq: Ədhəmi:

Saqiya gəldi dəmi-badəyi-əhmər nərgis,
Götürübdür ki, hərifanə içə zər, nərgis.

Zərd olur geh aqarur bənizi ana bənzer kim,
Artuq içmiş ola dün, bir neçə sağər, nərgis.

Vəsf edirdim gözüni ol qəmərin şovqundan,
Başını pərələdi həmçü qələndər, nərgis.

Ta ədu girməyə bostana bahadurlar tək,
Qoymaz əldən düni gün niyəvü şəmşir, nərgis.

Sarurubdur gözi səhmindən anun, kim çalmış?
Üzünün çevrəsinə bağda mühacir, nərgis.

Kəhrəba qoymaz əlindən, bayraqım oldı mөгər,
Vərə bilməz yola, zərd oldı mükəddər nərgis.

Yasadı pürqədəh, nügrə, mətəl qaldı,
Xatəmin sənət ilə, necə ki, zərgər, nərgis.

Düzdü-mahman xiyalın bitəli, ey büti-çin,
Tas zər çevrəsinə qəndi-mükərrər, nərgis.

Tasbaz oldı mөгər kim, ətəgindən çıxarur,
Dəmbədəm pürqədəh dopdolu azər, nərgis.

Ğaba dün gecə əflak ilə dəvi qılmış,
Düşdi yer üzünə bir-bir ətər, nərgis.

Çıxuban qələyi-zərrinə əcəb kim savaşır,
Kağəz ilə oxı var, hey yelkələr, nərgis.

Ağ sarıb başına, bökünü məttəl eylər,
Türkmandır sanasan yazıda əksər, nərgis.

Zəru simin götürübdür başına çün hammal,
Bir dirmə verməz ac olursa bəradər, nərgis.
Nizami:

Kasə oynatmaq ilə başda tutur hängəmə,
Bir ovuc simü zər etdi şanasın zər nərgis.

Doldurub çün ciğərindən qədəhi-zər nərgis,
Nuş edər ləli-ləbin yadına sağər nərgis.

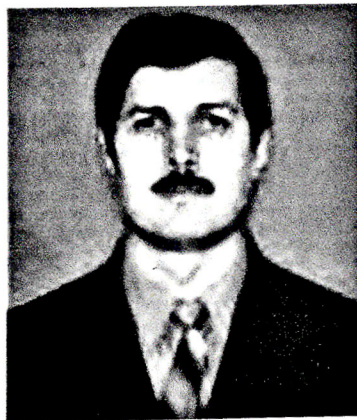
Bağ içində nə qədər verdü riyahın var isə,
Cümləsi kəndisinə eylədi nöker, nərgis.

Dün o gün çünki gözüni vəsfini təkrar edərem,
Nə əcəb gər ola şerimdə mükərrər, nərgis.

Səbzəzari-fələk üstündə ola keyməğəhin,
Kanda xurşidü qəmərdir, gültü ətər, nərgis.
Qafiyə seçimdə olan bu kimi eyniliklər, poeziyamızın XVI əsrdəki estetik duyğunun ifadəsidir. Firuz bəyin də qeyd etdiyi ki, Ədhəmi Təbrizi XVI əsrdə türkmen bəylərindən Pırbudağın

sərkərdələrindən olub. Bu faktın özü göstərir ki, dövlət rəsmiləri ədəbiyyatımız barədə ciddi düşüncə, bir əllərində qılınc, bir əllərində qələm həmişə mədəniyyətimizi yaradırdılar, həm də siyasi ləyaqətimizin qeydində qalırdılar. Onlar bilirdi ki, milli ruhu gücləndirmək üçün milli mədəniyyəti inkişaf etdirmək lazımdır.

Ədhəmi də belə cəmərd şair və sərkərdələrdən idi. Sağ olsun Firuz bəy, tarixin qaranlıqlarında qalmış belə möhtəşəm şairlərimizi üzə çıxarıb, onların əlyazmalarını tapıb, müasir əlifbaya çevirərək, Azərbaycan ictimaiyyətinə təqdim edir. Bu müqəddəs işində Firuz müəllimə dərin minnətdarlığımız bildiririk.

Şənan İBRAHİMOV,
professor